

Jorge Semprun

Hayatta Kalma Alıştırmaları

Régis Debray'nin Önsözüyle

Türkçesi: Alev Er

Roman

I.

...Her şeyi işkenceyle kıyaslayarak istemeden...

ARAGON

Chanson pour oublier Dachau

Lutetia Bar'ın insanı çaktırmadan gizleyen lambrili loşluğundaydım, içerisi neredeyse bomboştu. Ama zaman henüz gelmemişti; demek istediğim içerideki kalabalığın, biri tarafından bekleniyor olmanın ya da birini beklemenin zamanı değildi. Zaten kimseyi de beklemiyordum. Oraya rahat rahat geçmişten birkaç hayalet çağırayım diye girmiştım. Biri benimkiydi muhtemelen: bugünkü yaşlı yazar halimin boşta gezer genç hayaleti.

Yaşlılık, kısıtlılık öngörülebilir şeylerdi elbette, her şeyin sakın ya da ölümcül sıradanlığında tekrar tekrar kayda alınmıştı. Sonunda yüz yüze gelmiş olmanın şaşırtıcı hiçbir yanı yoktu, övünülecek bir tarafı da. Kimi zaman belki biraz bıkkınlık, orası kesin. Yeri geldiğinde şen şakrak, coşkulu ya da tam tersine, duruma göre, genç ölme fırsatını defalarca kaçırmış olmanın öfkesiyle melankolik bir şaşkınlık ayrıca.

Yazarlık peki? Sözünü ettiğim uzak geçmişte o kadar belli miydi? O dönemde yazı radikal bir imkânsızlık, dahası densizlikti benim için daha çok.

Dolayısıyla Lutetia Bar'daydım ve kimseyi beklemiyordum.

Var oluşumu kanıtlama isteği vardı içimde düpedüz, onu sınama arzusu.

Lutetia uzak durulması gereken bir yerdi eskiden.

İşgal günlerinden söz ediyorum elbette. Ve uzak durulması gereken tek yer Lutetia da değildi kuşkusuz. Paris topoğrafyasında başka yerler, başka birçok yer vardı böyle.

Genellikle de oteller. Kléber Caddesi'ndeki Majestic gibi.

1943'te, yirmi yaşıma bastığım yıl ve o yılın başında semti bir baştan bir başa dolandığım olurdu. Étoile ya da çevredeki başka birkaç istasyondan metroya binmek için Niel Caddesi tarafından gelirdim mesela. Mümkün olduğu kadar uzak durulmalıydı Étoile'den, çünkü orada başka yerlere göre çok daha sık kimlik kontrolü yapılırdı. Daha da olmadı o istasyonlardan birinden çıkıp Niel Caddesi'ne yürürdüm. Şayet hava güzelse ve neşem de yerindeyse, bisiklete bindiğim de olurdu. İşte öyle günlerde Panthéon'daki mahalleme dönerken ya da evden gelirken Kléber Caddesi'ndeki Majestic'ten uzak dururdum.

Ama hangi yol ve ulaşım aracını kullanırsam kullanayım, izlenmediğimden emin olmak için birkaç yüz metrelik bir kandırma taktiği yeterdi. Örgütüm Buckmaster, Jean-Marie Action'un patronu "Paul"le, Henri Frager'le görüşmem gerekirdi çünkü. Ya da randevu sonrasında ondan ayrılmam.

Haftanın belli bir günü sabahın belli bir saatinde Niel Caddesi'ndeki tek numaralı evlerin olduğu kaldırımında, daha net söyleyecek olursam bir ile yedi numara arasındaki binanın önünde, bugün FNAC'ın olduğu Magasins Réunis'nin tam karşısında beklemem gerekiyordu onu.

Yalnız başınaysa önümde durur, benimle konuşurdu, çözümlü kolay sorunlarımızı alelacele hallederdik: tamamlanmış bir görevle ilgili kısaca rapor vermek, ana hatlarıyla anlattığı ve ayrıntıların sonra başka şekilde aktarılacağı bir görev üstlenmek.

Bunun gibi sıradan şeyler.

“Paul” yalnız değilse, bırakırdım geçip gitsin kadın ya da erkek yoldaşıyla. Sonra devam edip buluşma noktasını onyirmi metre geçmek, aynı yolda ağır adımlarla geri dönmek gerekirdi.

Öyle çok ihtiyatlı değildik. Sokakta olan biteni gözleyen bir göz ya da sadece meraklı biri bunlardan, bu gidiş-gelişlerden, aynı insanın sürekli başkalarıyla görüşüp durmasından huyulanabilirdi. Ama olağanüstü ihtiyatlı davranmak da durumu zorlaştırır, işi ayarlanamayacak kadar karmaşıklaştırırdı. O dönemde olağanüstü ihtiyatlı olmak için pek çaba harcamazdık. Direniş tarihi böyle çoğu dramatik, bazen tuhaf, pek çok iddialı davranış örneğiyle doludur.

Öyle ya da böyle, aşırı ihtiyatlı davranmak hiçbir şey yapmamak, daha iyi günler gelsin diye beklemek demektir.

Bazen üstesinden gelinecek sorunun daha karmaşık, daha zor olması sebebiyle uzun görüşmeler yapmak gerekirdi. O zaman Frager’in belirlediği civardaki bistrolardan birine gidip bir kadeh bir şey atılırdı. İzlenecek yola hep o karar verirdi.

Bugün özellikle kendimi aramak için geldiğim Lutetia Bar’da Jean-Marie Action için yeni çalışmaya başladığım süreçte Frager’le ilk buluşmalarımızdan birini hatırladım. Beni Porte des Ternes Caddesi civarında hallice bir binaya götürmüştü. O girdikten on dakika sonra kapıda hangi katın zilini çalacağını, kapıcıya hangi adı vereceğimi, dairenin kapısını açan genç kadına gerektiğinde hangi parolayı söyleyeceğimi anlatmıştı uzun uzun.

O güzel mahallede dolandım durdum. Ortalıkta kitapçı falan da olmadığı için dakikalar uzadıkça uzadı. Kapıda kimseye isim vermem gerekmedi, orada bulunmamdan rahatsızlık duyan bir kapıcı da yoktu. Buna karşılık daire kapısını açan sarışın genç kıza usulca parolayı söyledim. Beni boş bir odaya aldı. Odanın, mesleğinin zirvesindeki bir doktorun bekleme salonu olduğunu tahmin etmek zor değildi: Rahat koltukların çokluğundan, yerleştirilme tarzından, masadaki dergilerden, konsolların üstündeki bronz hayvan heykelciklerinden belliydi; duvarlarda bana ilginç gelmeyen ama kuşkusuz çok pahalı ve belki de meşhur birkaç tablo, yerde yün halı vardı ve buna benzer başka şeyler.

Derken Henri Frager içeri girdi ve genç kadından da yanımızda kalmasını istedi. Ardından tek kelime etmeyen başka biri görüldü.

Görünce adamı tanıdım. Niel Caddesi'nde, Frager'in çevresinde defalarca görmüştüm onu. Örgüt onu şefimizin yakın koruması olarak görevlendirmiş olmalıydı kuşkusuz. Genç, sapsarı, pek yakışıklıydı: Ve çok havalı. Yıpranmış da olsa tüvit ceketinin en iyi terzilerden birinin elinden çıktığı belliydi. Ne tür silah taşıdığını, neresine sakladığını düşünürdüm bazen.

Birkaç ay sonra, bir paraşüt indirme operasyonu sonrasında yaptığımız Montbard-Auxerre yolculuğu dolayısıyla birkaç saat vakit geçirdik, ufak tefek sırlar açtık birbirimize. Kışın trençkotunun altında kabzası sökükle bir Sten makineli tabanca taşıyordu; yazları ise koltukaltında dokuz milimetrelik otomatik tabanca.

Bana gülümsedi o gün, biraz üstten, biraz suçortağı gibi; ettiği iki lafla hakkımda benim onunla ilgili bildiklerimden çok daha fazlasını bildiğini göstermek istedi.

Zor da değildi bu, onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum zaten.